

Hur kan sammanställd forskning bidra till att främja hälsa och förebygga ohälsa hos barn och unga?

Maral Jolstedt
Psykolog

Annika Bring
Fysioterapeut

Helena Domeij
Tandläkare

Coronautbrottet

Ny studie: Malariamedicin kan hjälpa mot c

Bakslaget: Malariamedicin hjälpes inte mot covid-19

SPRIDNINGEN AV CORONAVIRUSET Publicerad 6 jun 2020 kl 20.51

Studie: Malariamedicin varken farligt eller effektivt mot coronavirus

Ökad dödlighet av klorokin och hydroxyklorokin vid covid-19

En stor observationsstudie pekar på att de omtalade malarialäkemedlen mot covid-19 ökade dödligheten på sjukhus.

Varför så olika budskap?

- Olika population
- Olika utförande av insatsen
- Olika genomförande av studierna
- Olika utfall eller sätt att mäta utfallen
- Studier med olika metodologiska brister

Svårt att dra slutsatser baserat på en enskild studie

Coronautbrottet

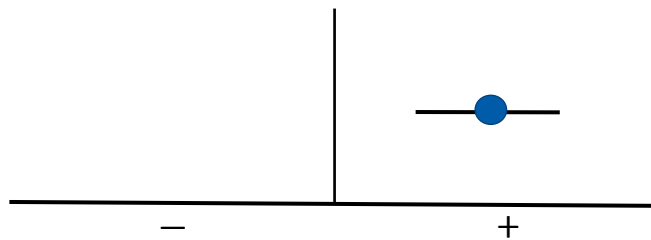
**Ny studie:
Malariamedicin kan
hjälpa mot covid-19**

**Studie: Malariamedicin
varken farligt eller effektivt
mot coronavirus**

**Ökad dödlighet av klorokin och
hydroxyklorokin vid covid-19**

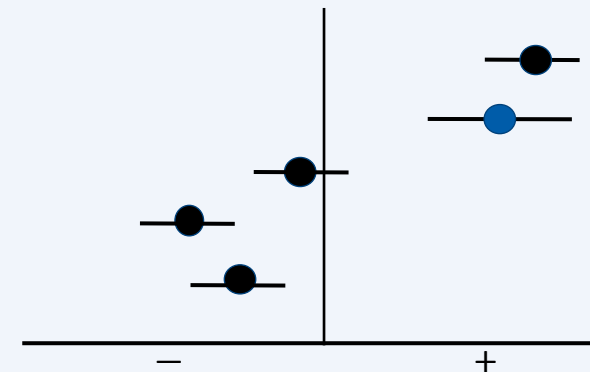
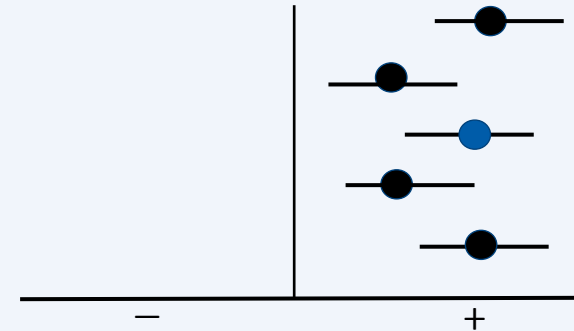
En stor observationsstudie pekar på att de omtalade malarialäkemedlen mot covid-19 ökade dödligheten på sjukhus.

Med en studie...

kan man bara spekulera om effekten
gäller i andra regioner eller länder, med andra
studiedeltagare och forskare

Med flera studier kan man se
om resultatet replikeras

...eller om det varierar

SCOPUS innehåller mer än 100 miljoner artiklar

- Mer än 3 miljon nya artiklar tillkommer i SCOPUS varje år

Många känner säkert till en eller ett par studier,

- Men känner man till alla studier?
- Vad blir en sammanvägd effekt?
- Är alla studier lika bra?

En lösning

den systematiska översikten

- Samlar alla studier för en viss fråga på ett systematiskt och reproducerbart sätt
- Ger objektiv kunskap om det vetenskapliga stödet för en viss metod, insats och arbetssätt

SBU gör systematiska översikter

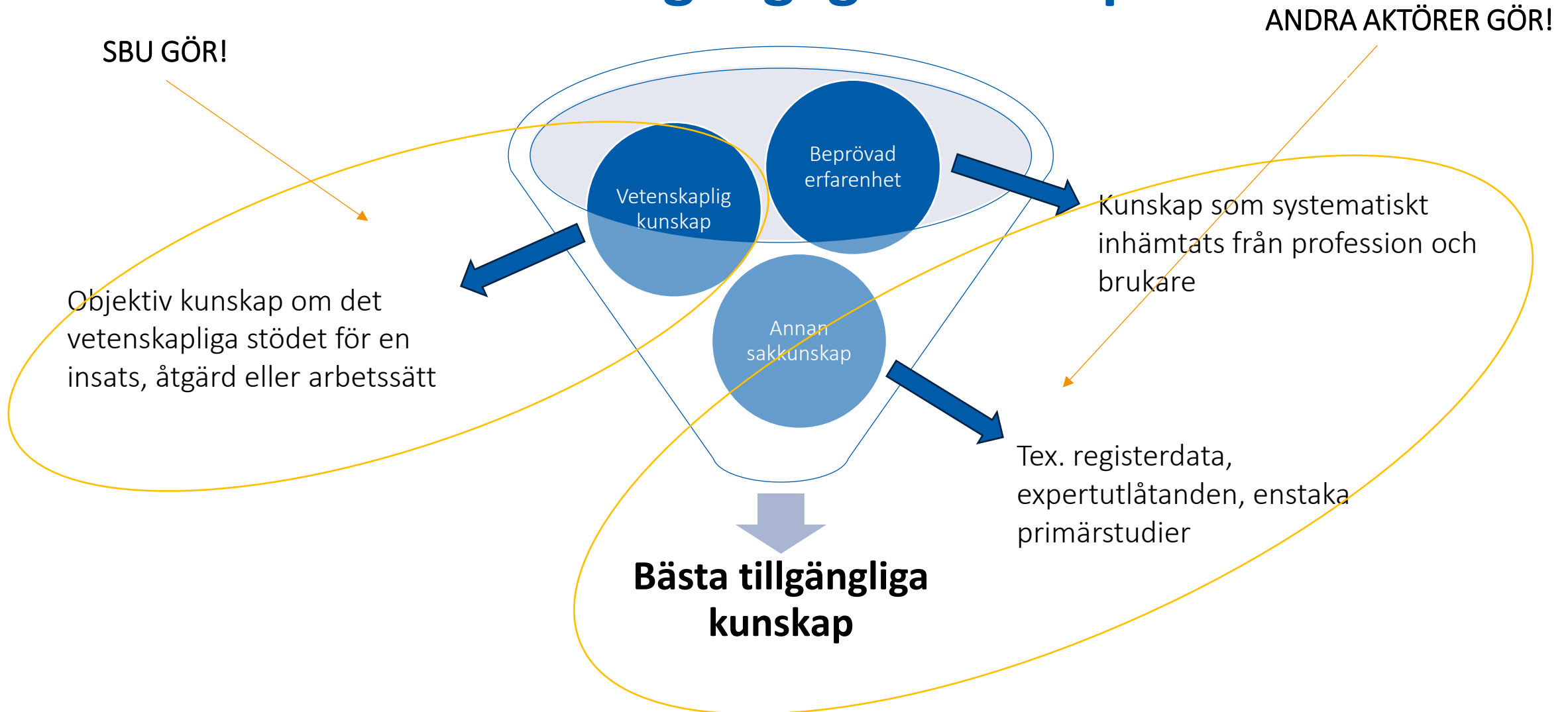
SBU:s uppdrag är att utvärdera det vetenskapliga stödet för tillämpade och nya metoder inom

- Hälsa- och sjukvården (1987–)
- Tandvården (1999–)
- Arbetsmiljö (2011–)
- Socialtjänsten (2015–)

Som stöd i beslut, rekommendationer och riktlinjer

Den systematiska översikten en del i bästa tillgängliga kunskap

Gemensamt uppdrag att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga

Syfte att göra vården och omsorgen av
barn och unga mer

- Jämlik
- Kunskapsbaserad
- Sammanhållen

Skolverket

Temapaneler

Digitalt förmedlade hälsofrämjande och förebyggande insatser för barn och unga

Kartläggning av systematiska översikter

PUBLIKATIONSTYP: SBU KARTLÄGGER • RAPPORT 390 • PUBLICERAD: 19 JUNI 2025

Insatser för att främja hälsolitteracitet hos barn, unga och stödjande vuxna

En kartläggning av systematiska översikter

PUBLIKATIONSTYP: SBU KARTLÄGGER • RAPPORT 401 • PUBLICERAD: 5 DECEMBER 2025

reproduktiv hälsa

SKOLIOS

Digitalt förmedlade hälsofrämjande och förebyggande insatser för barn och unga

DIGITALT FÖRMEDLADE HÄLSOFRÄMJANDE OCH FÖREBYGGANDE INSATSER FÖR BARN OCH UNGA

EN KARTLÄGGNING AV SYSTEMATISKA ÖVERSIKTER

Digitala hälsoinsatser riktade mot barn och unga utgörs av verktyg och metoder som levereras via tekniska plattformar.

De digitala insatserna kan tekniskt levereras genom en mängd olika kanaler, inklusive mobilappar och webbapplikationer, SMS, utbildningsfilmer, online-plattformar, smarta klockor mm.

?

Finns det systematiska översikter som har studerat digitalt förmedlade hälsofrämjande eller förebyggande insatser för barn och unga? Vad har de i så fall studerat och hur väl genomförda är dessa systematiska översikter?

RESULTATET- EN INTERAKTIV KARTA AV SYSTEMATISKA ÖVERSIKTER

Totalt identifierades 285 systematiska översikter. Majoriteten är publicerade under 2020-talet och nästan alla har en kvantitativ ansats. 107 av de systematiska översikterna bedömdes ha låg eller måttlig risk för bias och de presenteras i en interaktiv karta.

Interaktiv karta

		Digitalt förmedlad insats				
		Analysverktyg	Feedbackverktyg	Informationsverktyg	Sociala verktyg	
Utfall på barn och unga	Fysisk hälsa		34	26	12	
	Levnadsvanor	1	46	46	16	
	Munhälsa		3	5	2	
	Psykisk hälsa	1	1	19	21	8
	Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter		4	8	1	
	Språk och kommunikation		4	3	3	
	Säkerhet och förebygga våld		2	3	1	

[Länk Interaktiv karta](#)

VAD HANDLAR ÖVERSIKTERNA OM

- De flesta insatserna handlar om interventioner
- De flesta systematiska översikterna har studerat insatser som antingen getts specifikt till barn och unga eller till både barn och unga och deras vårdnadshavare.

- De flesta utfallsområdena som studerats är levnadsvanor eller fysisk hälsa, som exempelvis stimulering av fysisk aktivitet, goda kostvanor och minskat intag av alkohol, tobak och droger
- Även utfallsområdena sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), munhälsa, säkerhet och förebygga våld samt språk och kommunikation har studerats

Insatser för att främja hälsolitteracitet hos barn, unga och stödjande vuxna

INSATSER FÖR ATT FRÄMJA HÄLSOLITTERACITET HOS BARN, UNGA OCH STÖDJANDE VUXNA

EN KARTLÄGGNING AV SYSTEMATISKA ÖVERSIKTER

Hälsolitteracitet innebär förmågan att kunna hitta, förstå, bedöma och använda information för att bevara och stärka hälsa.

Överlappande begrepp:

Hälsokompetens

Hälsokunskap

?

Vilken systematiskt sammanställd forskning finns det om insatser för att främja hälsolitteracitet hos

- barn och unga
- stödjande vuxna

RESULTATET- EN INTERAKTIV KARTA AV SYSTEMATISKA ÖVERSIKTER

Siffran i symbolen visar antal publikationer. Samma publikation kan förekomma på flera ställen. Klicka på symbolerna för att se detaljer om publikationerna samt länkar. Du kan filtrera vilka publikationer som visas ut genom att göra val i filtreringsrutorna ovanför kartan.

		Population		
		Barn och unga	Professionellt eller ideellt aktiva vuxna	Vårdnadshavare eller närstående
Hälsoområde	Digital media och hälsa			
	Fysisk hälsa			
	Generell hälsa	2		1
	Levnadsvanor	1 3	1	1
	Munhälsa	1 2		1 1
	Omvårdnad av nyfödd			2
	Psykisk hälsa	3	1	1 1
	Psykomotorik			
	Relationer och sexuell hälsa	1		
	Språk och kommunikation			

Interaktiv karta: Insatser för att främja hälsolitteracitet hos barn, unga och stödjande vuxna

Den interaktiva kartan är baserad på rapporten [Insatser för att främja hälsolitteracitet hos barn och unga och stödjande vuxna](#)

Filtrering

Risk för bias	Population	Hälsoområde
Arena för insats	Primära utfall	Övriga utfall

Visar 18 publikationer

● Systematiska översikter med måttlig risk för bias ■ Systematiska översikter med låg risk för bias

- Omfattar systematiska översikter publicerade från år 2020 till 2025
- 18 tillräckligt välgjorda systematiska översikter
- Många hälsoområden representerade, men inte alla
- Skolbaserade insatser vanligast

RESULTATET- ÖVERSIKTSFÖRFATTARNAS SLUTSATSER

I två av översikterna anger författarna att de med säkerhet kan uttala sig om de utvärderade insatsernas effekter. Båda visade positiva resultat.

- ✓ Insatser i skola för att främja *psykisk hälsolitteracitet*, kunskap och förståelse för psykiska besvär samt stigma (Ma 2023)
- ✓ Kompetensstärkande insatser för lärare kopplat till elevers fysisk aktivitet och motoriska förmågor. (Bourke 2024)

- I övriga 16 översikter anges att underlaget inte räcker för att man ska kunna dra säkra slutsatser.
- Stora variationer i mätmetoder, studiedesign och definitioner av hälsolitteracitetsbegreppet begränsar möjligheten att dra säkra slutsatser.

Andra områden och stöd från SBU

Vetenskapliga kunskapsunderlag inom barns hälsa

SKANNA QR-KODEN FÖR ATT LÄSA OM SBU:S PÅGÅENDE PROJEKT

HUR VET VI VILKA INSATSER som verkligen gör skillnad för barn och unga? SBU sammanställer forskning om främjande, förebyggande och behandlande insatser för att stärka en evidensbaserad praktik inom socialtjänst och hälso- och sjukvård. Ta del av våra aktuella rapporter och få ett vetenskapligt underlag för kloka, trygga och hållbara beslut.

De senaste publicerade rapporterna

- ▶ Förebygga och motverka mobbning bland unga, sbu.se/409
- ▶ Interventioner för att förstärka familjehemsvården, sbu.se/408
- ▶ Insatser för att främja hälsolitteracitet hos barn, unga och stödjande vuxna, sbu.se/401
- ▶ Interventioner för att förebygga och minska tvångsåtgärder inom psykiatrisk vård och institutionsvård av barn och unga, sbu.se/400
- ▶ Föräldraskapsstöd riktat till föräldrar med komplexa behov och svårigheter har en positiv effekt, sbu.se/2025_04
- ▶ Digitalt förmedlade hälsofrämjande och förebyggande insatser för barn och unga, sbu.se/390
- ▶ Förebygga självskadebeteende och suicidförsök hos barn och ungdomar sbu.se/378
- ▶ Psykologisk behandling till barn och unga som utsatts för sexuellt våld, sbu.se/2024_13
- ▶ Främjande av psykiskt välbefinnande hos barn och ungdomar, sbu.se/373
- ▶ Nationella kunskapssammanställningar om metoder och insatser för att förebygga, ungdomskriminalitet, sbu.se/370
- ▶ Psykosociala insatser för att förebygga och minska gängkriminalitet bland barn och unga vuxna, sbu.se/369

STATENS BEREDNING FÖR
MEDICINSK OCH SOCIAL
UTVÄRDERING

PRENUMERERA PÅ SBU:S NYHETSREVY

Publikationer

[Läs mer om SBU:s olika publikationstyper >](#)

Områden

[Hälso- och sjukvård >](#)[Socialtjänst >](#)[Tandvård >](#)[Arbetsmiljö >](#)[Funktionstillstånd/-hinder >](#)

Genvägar

[Senast publicerade rapporter >](#)[Pågående projekt >](#)[Populärversioner och faktablad >](#)[Tema: Socialtjänst >](#)[Tema: Tandvård >](#)[Tema: Arbetsmiljö >](#)[Vår tidning "Vetenskap & Praxis" >](#)[Evidenskartor >](#)[Regionala HTA-rapporter >](#)[Publicerade Upplysningstjänstsva >](#)

9

Till toppen

Föreslå en fråga som SBU bör undersöka

Lästid: ca 2 min

SBU:s uppdrag kommer främst från regeringen eller via samarbeten med andra myndigheter. SBU kan även ta fram beslutsunderlag till frågeställare som är verksamma inom hälso- och sjukvård, tandvård, socialtjänst och funktionshinderområdet. Här kan du som arbetar inom dessa områden ge förslag på frågor.

Frågeformuläret under har ersatt det tidigare formuläret till SBU:s upplysningstjänst.

OM SBU

[Instruktion & regleringsbrev](#)

[Lättläst om SBU](#)

STATENS BEREDNING FÖR
MEDICINSK OCH SOCIAL
UTVÄRDERING

Nyhetsbrev Kontakt SBU:s filmer Lättläst Lyssna

Publikationer Metod **Utbildning & seminarier** Vetenskapliga kunskapsluckor Om SBU Fråga SBU Sök

[Start](#) / [Metod](#) / [Utbildning & seminarier](#)

Utbildning & seminarier

SBU erbjuder kurser för de som är intresserade av evidens och SBU:s metod för att göra systematiska översikter eller som vill lära sig göra sökningar till systematiska översikter samt seminarier i aktuella frågor som rör hälsoekonomi.

Lästid: ca 6 min

<https://www.sbu.se/sv/metod/utbildning/>

Vetenskapligt förhållningssätt

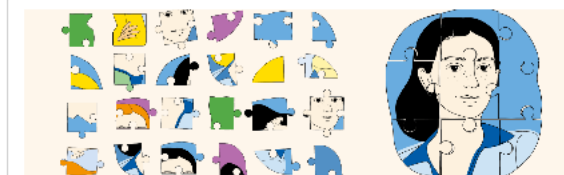
Välkommen till vetenskapligt förhållningssätt! Här hittar du ett samlat material med fokus på vikten av vetenskaplig kunskap och olika sätt att tänka och reflektera kring påståenden om forskning och forskningsresultat. Materialet vänder sig till dig som arbetar inom något av socialtjänstens verksamhetsområden.

🕒 Uppskattad lästid 30 minuter

Modul 1 av 4. Forskning, vetenskap och den vetenskapliga kunskapens begränsningar

Modulen går igenom vilken betydelse vetenskaplig kunskap kan ha för ditt dagliga arbete, vikten av ett vetenskapligt förhållningssätt och hur forskning går till. Modulen tar även upp begränsningar med forskning, vad som är bra att känna till för att kunna tolka påstående om insatser och metoders effekter, vad ett samlat vetenskapligt stöd innebär och hur evidens kan förstås.

🕒 Uppskattad lästid 65 minuter

Modul 2 av 4. Systematiska översikter

Den här modulen går steg för steg igenom hur en systematisk översikt genomförs och vad som är värdefullt att tänka på för att kritiskt kunna granska resultatet. Bland annat lyfts vikten av att formulera specifika forskningsfrågor och risker för olika typer av snedvridning (bias) som är nödvändiga att ta ställning till när vetenskaplig kunskap ska sammanställas.

🕒 Uppskattad lästid 50 minuter

Modul 3 av 4. Kritisk granskning av påståenden om forskning och forskningsresultat

I modulen beskrivs varför forskning behövs, vad som är värdefullt att känna till för att kunna tolka påståenden om insatser och metoders effekter, samt orsaker till att forskningen kan ha missvisande eller snedvridna resultat, så kallad bias.

🕒 Uppskattad lästid 70 minuter

Modul 4 av 4. Reflektionsmaterial

Här får du möjlighet att reflektera kring vetenskaplig kunskap och dess relevans och tillförlitlighet i praktiken. Modulen består av resultat från fem olika rapporter som SBU har tagit fram inom socialtjänstens olika verksamhetsområden. Varje rapport inleds med ett fiktivt fall och avslutas med reflektionsfrågor att fundera över enskilt eller i grupp.

www.sbu.se/sv/vetenskapligt-forhallningsatt/

Vill du veta mer om SBU, våra underlag eller det nationella hälsoprogrammet barn och unga?

Kom till vår monter!

Tack!

Webbplats: [sbu.se](https://www.sbu.se)

